

ԱՐԴԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՀԱՏԸ Հ ՄԷԹԱԼԻԲ

ԿԸ ՀՐԵՏԵՐԵՆԻ ԶՈՐԵՔԵԱԹԻ ԵՒ ՇԵՐԵՍ ԵՐԵՐԸ

ՀԱՏԸ Հ ՄԷԹԱԼԻԲ

Յ. Գ. ՄԱՐԿԵՆԵՆ

Համարատու — Տնօրէն

ՏԱՐԵԴԻՆ ԿԱՆԻՒԿ

ԻԶՄԻՐ Օսմ. ոսկի 1
ԴՈՒՐՍՐ Մշակայն 6
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐ Պրանք 23

ՄԱՆՈՒԾԱԳԻՆ

3 զրուշ տողը ՄԷԼ ԱՆԳԱՄ
2 զրուշ ԵՐԿԻՐ ԱՆԳԱՄ
60 փարս ԵՐԿԻՐ ԱՆԳԱՄ

Պ. Գ. ՊԱՆԹԱՐԵՆԵՆ

Հիմնադիր

Ա. Կ. ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Կը անօրինէ բաժանորդագրութեան եւ Թանուցման վե.
քաղաքացիական բոլոր գործերը: Շնչէճիւր Գառնտէսի Զինկըրլարա Ֆելիսանէ

Որ եւ է գրութիւն, յողուած կամ նամակ, որ ուղղակի ՏՆՈՐԻՆՈՒԹԵԱՆ
կը վերաբերի, տնօրէնին կը դրուի: Այսին խան թիւ 17

ԻԶՄԻՐ ԶՈՐԵՔ. 19/31 ԴԵԿ. 1884.

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ՄԻՋԵԶԳԱՆԻՆ ԿԸՑՈՒԹԻՒՆ

(Պրնտիպի թղթեր)

ՅՐԱՆՍԱ

Երեսօրհանական ժողովին մէջ
էլի մտադրոյցի վիճարանութեան
տեղի, ժիւղ Ֆելիս Գառնտէսի
ծախուց յատկացուած 600,000
ֆր. գումարին վրայ, 200,000
ֆր. եւ աւելցնել կը խնդրէ, բայց
չ'ընդունուի:

Զախակողմեան երեսօրհան մը
կառավարէ Վատիկանի ֆրան-
սական դեսպանութիւնը շնչել,
եւ պարզ գործակատարութիւն մը
հաստատել անոր տեղ, որ քան
որ ձախակողմեան երեսօրհանը
ծախահարկութիւններով կ'ընդուն-
նին այս առթիւ նորա քրաժ
յայտարարութիւններ, բայց
ժիւղ Ֆելիս գէմ կ'ըլտի, Ս. Պա-
պին Պրանսայի հետ ունեցած
բարեկամական յարաբերութիւն-
ները կը յայտնէ, եւ ամենէն ա-
ւել կը բացատրէ թէ Պրանսան
ինչ չաճ եւ պարտաւորութիւն
ունի այդ յարաբերութիւնները
անվանէ պահելու: Վերջապէս
այս առաջարկի եւ քուէի դըր-
ուելով կը մերժուի:

ԱՄԱՐՆԻՆ

Դուր թերթերը կը պարտաւոր-
ւոր չորսրոց պաշտօնատան մէջ
երրորդ անօրէնի մը հաստատու-
թեան նկատմամբ, որոշում մը
որով գլխաւորաբար ռամկավա-
րական, բնկերկարական եւ կեդ-
րոնի երեսօրհաններու, Պր-
անսի իշխանին գէմ ունեցած
հակառակութիւնը տեղի տուած
է, բայց ատով գլխաւոր իրաւ մի-
նայ թերթերէն մին հաստատու-
թիւնը պիտի իմանայ թէ կու-
նայ հայրենեայ փառք վտան-
գել, եթէ իշխանին երկաթեայ
ձեռքը զայն չ'սեղծէ:

Արդէն հաստատուած կարծիքը
մեծապէս մասամբ նպատակաւոր
կը լինի իշխանին, ըստաւում-
մեն տեղէն յաւ կը յայտնուի ի-
րեն հեռագրաւ խորհրդարանի
տնօրնութեան համար, եւ մինչեւ
իսկ շատեր կ'առաջարկեն մի
նային ինքուրեւ պաշտօնին հաս-
տատման համար պէտք եղած
20,000 մարքը վճարել երկնայ
անձնական քսակէն բաւական
տարիներ, ծնչէ պայտիսի առա-
ջարկ մ'ըրած է Բարիկ բնակող
Բերմանայի մը, եւ Համարիկի
մէջ պատաւ կ'են մ'աւ հանգա-
նակութիւն բացեր է Պրնտիպը
իշխանին օգնական մը տալու ի
նպատակ:

ԱՄԱՐՆՈՒ — ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Երկմտադրոյց առ Ժամանակեայ
կերպով կը քուէարկուի մինչեւ
մարտի վերջին համար, 1885ի
նկատմամբ օրինաց ինչ ինչ ծրա-
դիրներ կ'ընդունուին, եւ յանուն

կայսեր խորհրդարանին նիստերը
կը գաղթին մինչեւ յունվար 20ի
համար:

Պրանսի Սենի հանգարա-
կան բարձրագոյն ժողովին նա-
խագահութիւնը կը խոստանայ, եւ
այս առթիւ խոսած ատենաբա-
նութեան մէջ որքան որ կատա-
րելագոյն անկողնակալ լինի կը
խոստանայ, բայց միանգամայն
չ'կրնար ծածկել որ արդէն իր
կարծիքները համաձայն են կա-
ռավարութեան տեսութեանց:

ԻՏԱԼԻԱ

Կառավարութիւնը կ'առաջարկ-
ութեան նկատմամբ պատրաստած
է օրինաց ծրագիր մը, որ ի մե-
տոյ խորհրդարանին պիտի ներ-
կայացուի: Արդէն այս վերջնայն
ընտրած յանձնախումբը քննած
է զայն, եւ տեղեկագիրն ալ
պատրաստած է Առաջին անգամ
Սպալտոր Մորէլի որ կ'առաջա-
դրութեան բուռն պաշտպան մ'է,
յուզեց այս ինչպիսի խորհրդարա-
նին մէջ 1878ին, բայց իր առա-
ջարկ մերժուեցաւ: Թէ՛ն ատով
չ'ընտրուեցաւ, 1880ին յուզեց մի
եւ նային ինչպիսի, որ ցարդ պաշ-
տօնէութեան յաճախակի փոփո-
խութեան պատճառաւ չ'կրցաւ
վերջնական լուծում մը գտնել:
Կ'առաջարկութեան հակառակ-
կողմերը ինքզին կը ընտան
մասի արդեւքները յայտնաւոր-
է զատ, կ'առաջարկեն միանգամայն
որ հաստատուած կարծիքը այս-
պիսի փոփոխութեան մը հարկը
չ'է զգացած, իսկ պաշտպան
մասը այս առաջարկութեան հա-
կառակ պաշտօնական վիճակա-
գրութիւնները մէջ կը բերէ, ու-
րով կը հաստատուէ թէ քանի կ'ա-
ւելան տարբեր ծնունդը, եւ
ուստի յանուն բարոյականու-
թեան օրինաց ծրագրոյն քուէ-
արկուելը կը պահանջէ:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԻՆՍՏԻԹՈՒՏԱՅԻՆ

«Թայմը» Պ. Սթանլիի մի նա-
մակը կը հրատարակէ, ուր նա
կը յայտարարէ թէ ինչ որ Պրան-
սա կը պահանջէ Դոնկոյի մասին
անհիմն է: Կը խնդրէ որ Արգ-
լիա Ալիքիական բնկերկարու-
թիւնը ծանչէ իր անկախ պե-
տութիւն, անոր սեպհականու-
թեանց սահմանները դժէ եւ եր-
կրին չ'զգուրթութիւնն ալ հաստա-
տէ, որպէս զի ամեն յարձակու-
մէ ազատ ըլլայ այն, եթէ Պրան-
սայի եւ Բնկերկարութեան մէջ
եղած խնդիրները չ'արդարուին,
եւ Դեսպանատնով լուծուի, կ'ը-
սէ Սթանլի, Բնկերկարութիւնը
պիտի կործանի:

«Թայմը» այնպէս կը կարծէ
որ Պրանսայի առաջարկութիւնները
սա կէտին վրայ կը կայանան թէ՛
Պ. Պրանսա միեւնոյն երկրը չ'ըն-
կառնէ, եւ զայն ֆրանսական սեպհա-
կանութիւն յայտարարեն է, ուս-
տի անգլիական թերթը կը յոր-
դորէ տեղութիւններն որ, այն
ամեն տեղերն որոնց վրայ մաս-
նաւոր ազգեր իրենց սեպհակա-

նութեան իրաւունք մ'ունենալը
չ'են կրնար գոհացուցիչ կերպով
հաստատել, Միջազգային բնկե-
րակցութեան տարու ջանքն Մի-
անգամայն կը յուսայ որ Արա-
նիա պիտի աջակցի Բնկերկարու-
թեան օրէնց տեղութեան տա-
րորեակ պահանջները մերժե-
լու, ապա թէ ոչ, կ'ըսէ Դես-
պանատնովը գործնական ար-
դիւնք մը չ'պիտի ունենայ, քա-
նի որ Բնկերկարութեան անկա-
խութիւնը պիտի վտանգի, եւ աշ-
խարհ անոր տալիք բարեքներէն
պիտի զրկուի:

Առ այս «Թան» կը պատասխա-
նէ թէ, Պրանսայի պահանջները
տարօրինակ չ'են, ըստ որում Պ.
Պրանսա միեւնոյն երկրները չ'ըն-
քով չ'ընտրած է, այլ կայսրան-
ներ հաստատած է, եւ մինչեւ ան-
գամ իրապէս գրաւած է զո-
նանք: Ասկէ դատ այս ամեն ի-
րաւունք մասնաւոր գաղտնիքով
հաստատուած են, կ'ըսէ այն,
գաղտնիք մը՝ որ հրապարակու-
վի ծառանդեցաւ երկու տարի ա-
ռաջ Խորհրդարանին մէջ:

ԶԻՆ ԵՒ ՀԵՐԿԵՆ — ԶԻՆ

«Թան» Բուի պահապան զո-
րաց կողմէ իրենց վրայ յարձա-
կող տոլարուի Զինացուց յետո
միւսմը յիշատակելէ ետեւ, զաւ-
կը յայտնէ որ զօրօգնութիւն
ները մէկ ամիս առաջ չ'ըրկուե-
ցան, ըստ որում այժմ գարնա-
նային եղանակ մը կ'ըստին Թոն-
քիսի մէջ, որ առաջնական զօ-
րացութեան համար ամենէն նը-
պատասխան է:

Բամպոնի Նորոտում թագա-
ւորը ֆրանսական Հանրապետու-
թեան նախագահին նամակ մը
ուղղած է, որով կը խորհրդէ Բո-
նիւնի կառավարչին Պ. Թոմբի
գէմ, վերջին յունիս 17ի գաղ-
տնիքը ստորագրել տարւն հա-
մար, ուստի կը խնդրէ նախա-
գահէն որ զայն չ'ըմբարայէնէ,
Այս առթիւ Նորոտում թագա-
ւորը կը յայտնէ թէ, 1863ին
ինք Պրանսայի պաշտպանութիւ-
նը խնդրած է, եւ ատոր համար
գաղտնիք մ'ալ կ'ընած է, այն
պայմանաւ որ իւր թագաւորա-
կան իշխանութիւնն եւ իրաւունք-
ները անբաժանաբար ի նկատման
Դաշնագրին արամաղած ամեն
բարեփոխութիւնները ի գործ
դրած է ինք երկրին մէջ, Պրան-
սայի հպատակներու համար իր
պաշտպանութիւնը երբէք չ'է զա-
ցած, եւ անոնց կառավարչներ-
ուն վրայ մեծ վստահութիւն ու-
նեցած է: Սակայն այն ինչ ինք
յունիս 9էն մինչ 17 անկողնոյ
կը ծառայէր, Բոնիւնի 500
զօրք կը համին երեք նաւերով
եւ գրեթէ քիչեր ատեն յանկարծ
կը պաշարեն իր պալատը, մին-
չեւ անգամ իր սենեակը կը մըտ-
նեն, եւ հոն Պ. Թոմբի կը ստի-
պէ զինք ստորագրել գաղտնիք
մը, որով վրայ ոչինչ չ'ըստին Բա-
ւական Ժամանակ կը գլխաւորէ
թէ՛ն կառավարչին, բայց երբ

սա կը պաշարուի զինք անվիշտա-
նաւ մը գնել ու Սայկոն զրկել,
այն ատեն տակաւ կը տարուի
Պ. Թոմբի ինչպիսի կատարել:

Իսկ ֆրանսերէն թերթերը սա
կը պատասխանեն թէ յունիս 17ի
գաղտնիքը մաքսային տուրք կը
վերաբերի, որով մասին Նորոտում
իր նախարարաց խորհուրդ հար-
ցնելէ վերջ կը մերժէ ստորա-
գրել, եւ հիւանդութեան պատ-
րուակաւ չուզեր Պ. Թոմբի ըն-
դունիլ, եւ այս պարագան ֆրան-
սական կառավարչը նախապէս
մը կը նկատէ:

Անցեալ շաբաթ ծանուցուե-
ցաւ Սենի (Դորէա) մէջ տեղի
ունեցած մեծ ջարդը, Եւրոպա-
կան թերթերու մէջ հետզհետէ
հրատարակուած մանրամասնու-
թիւններէն կ'իմանանք որ այս
կոտորածը կատարելագոյն ներ-
քին յեղափոխութիւն մ'է. ըստ
որում յարձակումը նախ կ'ընկոյ
պաշտօնէից գէմ, երբ անոնք
կ'առաջնէն ծառան Բնկերկարու-
թեան, Անգլիոյ, Ամերիկայի
ներկայացուցիչներուն եւ ուրիշ
երկրի Դորէայիներու հետ:
Երկու խորհրդարաններու ալ ան-
գամներուն ջարդուելէն վերջ
կ'ընէ կըսկի քաղքին եւ ար-
ուսաւանդներուն մէջ, Զինացիք
ծառանցուց գէմ, եւ Դորէայիք
Զինացուց ու ծառանցուց գէմ
խառնիխառն:

Ծանկայիւն ըստ կը տուի թէ
ինչ որ եւրոպական քաղաքա-
կութիւնները հաստատած են ի
Դորէա՝ հիմնովին քանդուել է:

ԵՐԿԻՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

«Սթանտարի» թղթակիցը Դա-
հիւնէն կը հեռագրէ թէ՛ տեղու-
թիւնները Երկրորդի համար
եւ իմաստական քուէք մը ընդունած
են սկզբում:

Պ. Ուոլֆրիթ Պրնտի, որ Ա-
րապիի վերմ պաշտպաններէն եւ
բարեկամներէն մին եղած է, կը
յայտարարէ որ՝ եթէ Անգլիոյ
կառավարութիւնը ընդունի, ինք
պատրաստ է բանակից Մէհտիի
հետ եւ կատարել ինչ որ Ուոլ-
ֆի զօրավարին արշաւանքէն կը
սպասուի, այսինքն Կորտոն փա-
շան եւ մարդիկը ազատել, եւ վե-
րին ներդրել խաղաղեցնել, բայց
ինչ միջոցներով, չ'իտի:

ՕՐՈՒՆԵՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Աթէնք 23 գեկ. — Խորհրդա-
րան աւարտեց այսօր իւր վի-
ճարանութիւնը նոր փոխառու-
թեան առաջարկին վրայ, զոր
ընդունեց 97ի գէմ 114 ձայնիւ:

Բարիկ 26 գեկ. — Օսմանեան
Պանքայի Տնօրէն Պ. Պէրմէ ճամ-
բայ ելաւ Պոլիս երթալու համար:

Վիեննա 26 գեկ. — Լայպպիխ
Սոսիէթէ ալ Եւրոպայի գրամատան
անտոկին անօրէնն ինքզինք ըս-
պանեց, անտոկի հաշուոյ մէջ

բայ մը երեան երեւոյն պատ-
ճառաւ:

Լոնտոն 27 գեկ. — Եւտոյէն
հեռագրի մը կը ծանուցանէ թէ
ձառն նաւատորմ մը կը պատ-
րաստէ զօրք զրկելու համար ի
Դորէա (ուր յեղափոխութիւն մը
ձագած լինելն յառաջագոյն ծա-
նուցուած է):

Մարթի 27 գեկ. — Բուռն
երկրաշարժ մ'եղաւ Պանտալու-
զիա, Զոհերուն թիւն 130ի կը
հասնի: Վնասք յոյժ մեծ են:

Դատական նախարար Հասան
Ֆէհմի փաշա մայրաքաղաքէն
Լոնտոն պիտի ուղևորուի: Այս
ուղևորութեան մասին որքան որ
տուայժմ տեղեկութիւն մը չ'ըն-
տար տալ կ'ըսէ Թարիք, սակայն
Մոնթիթօր Որիանթալ Երկրպա-
կան ինքզինք առթիւ խիստ յար-
մարագէտ կը կարծէ զայն, հաս-
տատուելով թէ Դերմանիայ եւ Ռու-
սիոյ բնկացիով, ինչպէս նոր
կերպարան մը առած է ինչպիսի,
եւ թէ ինչպէս համադրուած է
Անգլիոյ որ իր շահերը Թուրքիոյ
շահերէն անբաժանելին միշտ:

Դատաւորի Կ. Պոլոյ գործա-
կատար Պ. Վուլֆրիթի հետ հա-
մաձայնութեամբ՝ Դատաւորի եւ
Ալլաիի միջեւ սահմանադրուել
գծերու պաշտօն ունեցող յանձ-
նախումբը իւր աշխատանքներէն
ըստ աւարտած լինելով, սահմա-
նադրուց վերաբերեալ գաղտնա-
գիրք պիտի կնքուի այս օրերս:

Պաշտօնապէս որոշուած լինե-
լով որ այսօր հետեւ փոխանակա-
գրութեւ (բոլիցա) վրայ թղթա-
գրուի պիտի փակցուի, մայրա-
քաղաքին զբաւառները քանի
մը հազար ոսկի արժողութեամբ
թղթագրուի զրկուի են Եւրոպա
իրենց ճիւղերուն:

Ծանխմարքայի թագաւորին
երրորդ որդի եւ Յունաստանի
թագաւորին եղբայր Վալտէմար
իշխանն անցեալ չորեքշաբթի օր
Աթէնք հասեր է, ուր ծննդեան
տօններն անցնելէ յետոյ Կ. Պոլիս
պիտի երթայ, անտի Բորէնհակ
վերադառնալու համար:

«Վառնայէն», Բէնսայէնէն
Դանուրէն եւ Օսէսայէն եկող
նաւուց համար հաստատուել
տառնորեայ քարանթինան, եւ Սե-
վաստարուլէն եկող նաւուց ութ-
նորեայ քարանթինան շնչուած
է: Եւ ի փոխարէն, որոշուած է
ի Դաւլագ ինչպէս նաեւ Սեմուր-
միւս կայարաններն 24 Ժամանա-
հակողութեան ենթարկել նաւե-
րը, բոչիկական քննութիւն կա-
տարել եւ ըստ ուղևորութեան ծը-
խական գործողութեանց ենթար-
կել ուղևորաց գոյքերն:

«Մանասայէն», Իատիպէն եւ
Սպանիայէն եկող չուքնաներու

Համար հաստատեալ տասնորեայ քարանձինն հինգ օրի վերածուած է. և այս քարանձինն ախտի պահուի Իզմիրի (Վարդապէս), Պերթի, և Արիւսիան Տրիպոլի մարքանոցներու մէջ:

Թրիքիսիէն և Եգիպտոսէն եկող նաւերը 24 ժամուան հսկողութեան միայն պիտի ենթարկուին, այն պայմանաւ որ բնական քննութիւն կատարուի և զոյքը մարքողական դործողութեանց ենթարկին:

Այն նաւերն որք ծրարայէն, Խաղաղայէն, Սպարթայէն, Ալճէ, Բիպայէն և Թունուզէն կուգան Մե ծովու օտար նաւահանգիստներն երթալու համար, արտօնեալ են Դարդանէլէն անցնել, առանց ցամաք հանդիպելու, և առողջագահական քննչաց հսկողութեանց:

Ալճէրիայէն եկող չոգենաւք տասնօրեայ հսկողութեան պիտի ենթարկին ցնոր տնօրինութիւն:

ԱՂԳԱՅԻՆ

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԳ. ՈՐԿՂԻ ՎԵՃԱԿԸ

Ամեն անգամ որ Իզմիրի աղգային վարժարաններու վրայ խօսուի, մարդ չկրնար հայեացք մ'ալ մեր աղգային արկղի վիճակին վրայ չձգել, ըստ որում այս վերջինիս կազմութենէն կուտուած ունի գրեթէ զխաւորաբար անոնց բարեկարգ կամ յուսի վիճակը, և ասոր պատճառով այն է որ, կրթական խնդրոյ նկատմամբ ինչ առաջարկ որ լինի մեր Աղգ. վարչութեան այլ և այլ ճիւղերուն, միշտ սա պատասխանը կ'ընդունինք թէ՛ աղգարկղի նեղ վիճակը չներկայ ելն:

Այս այսպէս բլլալով՝ մեր նախորդ թերթին մէջ կրթական խնդրոյն նկատմամբ տեսութիւն մ'ընիւի ետք, անպատեհ չենք համարիր քանի մը խօսք ալ մեր աղգային արկղի վրայ բնել, թէ և այս մասին ուրիշ առթիւ խօսուած է երկարօրէն այս էջերուն մէջ, բայց որովհետեւ պաշտօնական մարմիններ անուղղակի կերպով մեր յայտարարութիւններուն հերքում մը տալու ջանք ըրած են, թէ անոնց ջանքը արդիւնքն ապացուցանելու և թէ իրաց բնական կարգին հետեւելու համար համառօտ քննութիւն մը անհրաժեշտ կը նկատենք աղգարկղի վիճակի վրայ:

Յայտնի է որ թուական հաշիւները բացարձակ ճշմարտութիւն կը կազմեն. և շատ կարծիք, շատ հաւուր շատ գաղափար տեղոյն, ժամանակին համարման կրնան վտանգել, այնպէս որ ինչ որ մեզի համար ճշմարտութիւն է, միեւնոյնը իբր ճշմարտութիւն չենք կրնար ըսել ուրիշ երկրի կամ ապագային համար. մինչ թուական հաշիւներն ամեն տեղի և ամեն երկրի և ամեն կարգի և ստորձանի մարդու, և ամեն ժամանակի համար նոյնն են, նոյնը պիտի մնան, և ուստի բացարձակ ճշմարտութիւններ կը կազմեն:

Արդ՝ ինչ ատօմանի ներքաւք տեսութիւն ունենալ պէտք է մարդ որ այս բացարձակ ճշմարտութիւնները անգամ մէ՛ն տակ ձգէ և զանոնք խորձել ջանայ. ասոր համար չենք կրնար մեր զարմանքը ծածկել երբ կրասենք այն յայտագիրներ, որ աղգարկղի երկամացոյցի խնդրոյ առթիւ կ'ընտրուինք մեր Դաւառ. Ընդհ. Ժողովին, մանաւանդ այնպիսի անձներու կողմէ, որոնք հինգ անգամ հինգ քանի կ'են չ'են զիտեր թերեւս Աղգարկղի յոսի մատակարարութեան

նկատմամբ՝ ողն էջերուն մէջ հրատարակուած ինչ ինչ գիտութիւնները: Եթէ ըստ ինքեան ակամայ չարգաւանջէր այն յայտագիրը, զոր տեղադրեալ տական Խորհուրդը ներկայացուցած է Դաւառ. Ընդհանուր Ժողովոյ և զոր Ահէւ Մահաւաւը չհամարած է արտատպել, եթէ չգիտնայինք թէ մեր վարչական ժողովներու հաշուազեւ կարծուած գլուխները քանի աւազ խանութէ խանութ զերար գտնելու համար պտտուելով և իրարու հետ խորհրդակցելով պատրաստեցին այդ միևնոյն յայտագիրը, թերեւս ըստին անցնէինք այդ մասին վրայ, բայց ընդհանուրապէս ոչ միայն այս, այլ որովհետեւ կը տեսնենք թէ յայտագիրը զխաւորաբար նպատակ ունի և օժիւնակայ չըլանի մէջ աղգային արկղի մատակարարութիւնն արգարացնելու, և ոչ թէ երեսփոխանաց ելեւնուական խնդրոյն վրայ ըլլալ տարու, և որովհետեւ միևնոյն յայտագրին վրայ խօսել՝ գրեթէ աղգարկղի վիճակը քննել է, ուստի կը փութանք մեր տեսութեան առարկայ բնել զայն զխաւորաբար:

Պատ. Տնտես. Խորհրդոյ յայտագիրը, որ օժիւնակայ չըլանի մէջ կատարուած աղգ, ելեւնուական դործանութեանց վրայ կը խօսի, 1877 յուլիս 14-ին կ'ընտրուի, և նախ կ'ընտրուի աղգ. արկղի պարտք ճիշդ միևնոյն միջոցին որ է 625,664 դրամ: Ընդհանուր 20 դրամ հաշուով Այս գումարին վրայ կը բարդէ մինչ 1884 յուլիս 30 դրամացած պարտք 97,853 դրամ, որով ամբողջ պարտք 723,517 դրամ կը հասնի, այն է 6699 օսմանեան իրաւ, և չուիւսիմանց վարժարանի չինութեան առթիւ գոյացած 700 օսմանի պարտքէն դատ:

Երբ մեր 1296—1297 թվականին մի յոգուածի մէջ կ'ընտրուի գումարով մը աղգային տնօրէն պարտքը 8,000 օսմանի ցոյց տրուել էր, անոնք չափազանց ցոյցիւն կարծեցին, և մի քանիներ ալ վարչական չարամտութիւն մեկնել այս առթիւ ամեն գիտողութիւն, սակայն դժբաղդաբար այժմ կը հաստատուի միևնոյն յոգուածագրի ստորագրութիւններու ստուգութիւնը:

Սակայն յայտագիրը միևնոյն պարտքէն կը զեղչէ 8,862 մեծիսի գումար մը, որ ծախուած է այլեւայլ նորոգ շինութիւններու և վերաշինութիւններու համար: Այս զեղչը որքան իրաւացի դատուած է երբեք մեր թերթին մէջ հրատարակուած քննութեան առթիւ, սակայն հարկ է գիտել որ այնպիսի անշիշտանութեան ժամանակներ, որ ոչ օրինաւոր ժողով և խորհուրդ ունենինք, ոչ ալ Առաջնորդ, ճիշդ միևնոյն կերպով նորոգ միջնորդներ չ'ընտրուած են և այսու հանդերձ աղգային արկղի պարտքը հետզհետէ նուազած է. մինչդեռ Գեր. Մեղիքակցի իզմիր եկած միջոցին, միևնոյն պարտքը գրեթէ 4,300 լիրա եղած բլլալով, և այդ պարտքը հետզհետէ ալ վճարուելու է՝ ենթակայ վիճակի մը մէջ գլխաւորութիւն 4,300 լիրայէն (**) պարտք մը ներկել չ'ը

(*) Հարկ է զիտել որ միևնոյն թուականէն հինգ վեց տարի առաջ աղգ. պարտքը աւելի էր թէ և, բայց հետզհետէ վճարուած է 1872 յուլի 1-ին 4855 լիրայ եղած է, և մինչ Գեր. Մեղիքակցի օրը 4500 լիրա մնացած է:

(**) Որքան որ Տնտ. Խորհուրդը կ'ը յայտագիրը 1877 յուլիս 14-ին սկսելով աղգ. պարտքը 625,664 դրամ ցոյց կ'առնէ, բայց նոյն թուականէն քիչ առաջ՝ այնքան Գեր. Մեղիքակցի իզմիր եկած միջոցին 4500 լիրա էր այն:

կրնար լինիլ զրեթէ կրնապատկել, քանի որ արդէն ալ միևնոյն միջոցին այնպիսի արտաքու կարգի հասոյթներ ստացած է աղգային արկղը, զոր 1876-էն առաջ հաշուեկշիռներ չ'են ունենցած, ինչպէս Աղգ. Հիւանդանոցի, Հիւանդանոցի վարժարանի, Եկեղեցւոյ Օձման հանդէսներէ և վաճառուած արծաթեւոր դրոշմներէ գոյացած հասոյթներ, որոնք ընդ ամենը 3—6000 մեծիսի գումար մը կը կազմեն:

ՆՈՐԱՆԻՆԷ

ՀԱՄԱՌՈՒՆՅԱՆ:

Դարաթափ խնդրոյն պարագաները նկարագրող Ահէւ Մահաւաւի կողմէ, որք Ահէւ Մահաւաւի մէջ յայտագիրը հրատարակուեցան առկէ առաջ, արդէն հետաքրքրութեամբ կը կարգայի ժամանակէ մ'ի վեր, երբ քանի մ'օր առաջ զարմանալով, մանաւանդ գարշելով լսեցի թէ մեր Առաջնորդ Սրբազանը Ոստիկանապետ Էջեֆ փաշայի Բեֆէ մը գրկիւր է խընդրելով որ Դարաթափի Հայերը պատմուին. . . աղգային սահմանադրական օրենքը գործողութիւնը պահանջելու ստույգ ոճիւրը գործած բլլալուն համար ներ լսեցի զայս՝ իսկայն լցան յիսործառնութիւն և դարձանք վայրկեան մը չուղեցի հաւատալ, ջանացի ինքզինքս խաբարել մտածելով թէ կարկի չէ որ աւել տարանաչուէ, տատուած աչուէ և. . . ոգիւնչուէ հոգիով հոգեւորեալ հոգեւորական մ'առանկ ընթացք մ'ունենայ իր ժողովուրդին դէմ Այս, չուղեցի հաւատալ վստի զի այդ բնիկացիքն ուրիշ անուն մը կը արտաբերեն յատկանշող բառը ստիւում կը պատճառէ, բառ մը՝ զոր մտաբերել ամեն մարդու համար գիւրին բլլալով չենք յիշատակել այս տեղէ Բայց ինչպէս չհաւատալ քանի որ շարաթ որ եղելով ինքն ստուգուեցաւ, ինչպէս որ Ահէւ Մահաւաւի յիշատակած էր նոյն օր:

Երբ կաթողիկոսական խնդրոյ առթիւ Ահէւ Մահաւաւ մեր Առաջնորդին աննպատակ հրատարակութիւններ կ'ընէր, չափազանցութիւն տեսնել կը կարծէի այդ հրատարակութեան մէջ, բայց երբ ինքս անձամբ մտնէ և հետէն սկսող ու շարունակութեամբ քննել մեր Առաջնորդին վարքն ու բնիկացիքը, և եթէ կ'ուզեմ արժանիքը, իտին համարում մը գոյացաւ յիս թէ Ահէւ Մահաւաւ իր այդ հրատարակութեան մէջ չափազանց չգրտնաւէր զատ, նաեւ խիստ չարաւար ընդուն մը գործածած և շատ ներողաբար վարուած էր, մանաւանդ այն միջոցէն ետեւ զոր ինք, այսինքն Ահէւ Մահաւաւ նորապէս կ'ուզէ իր հիւանդանոց մայրավ մը, խիստ լաւ համադրուեցայ թէ Ահէւ Մահաւաւ ճշմարտութիւնը կը քարոզէր, վստի զի քննելով ստուգեցի որ մեր Առաջնորդը որ Խմբագիր—Տնտի մը առանց շուայած պաշտօնանցն ու կեղծաւոր փողոցային շնորհիւ Երեւոյեցաւ Իզմիր, այնքան շուրջէր, ոյնքան փողոցներ, վերջապէս Ժողովուրդին բառով ըսենք, այնքան էր Բեֆէ մ'ի մինչ զի ինքզինքը քանի մը տեղ գնելով, կամ իր բոլորութիւն երեսն պաշտներուն քիթին ինչպիսի մտքով սկսեց է. . . իր փրկուող առաջատաները տարածել նոյն իսկ իրեն համար վտանգ սպառնացող ջուրերու մէջ, թէ պէտեւ Պաշէն իր հրաւիրմամբ եկող վարժարան մը, տակաւին իր քիթին տակին ինչ ծաղիկ բլլալով չ'ընտրած, Հայեֆէ լրագրող մէջ նորա կենսագրութիւնն ընելու առթիւ, անոր հակադրութեան, ճակատին, քիթին, մօ

րուրին և այլին վրայ զմայլելէ ետեւ, կրկնորէ գիտնալ թէ աննցած ամեն առաքինութիւններէն զատ, նաեւ հրաւիրուեցաւ առջեւ Բեֆէ (sic) չըլինիր, չեմբ, չգրանուր, ասոր անոր տունը չըլտար և այլն և այլն:

Մանաւոր գիտութեան հոս հրաւիրուած վարժարանը, որուն բանաստեղծական աւելնը շատ շուտ խանգաղուեցաւ վարժուէլոյ մը մատիկներով հիւստած և ոչ գիտէ սրտ առաջարկութեամբ՝ իրեն նուիրած Ահէւ Մահաւաւ մը վրայ, այնչափ մեղադրելի չէ մեզ համար, քանի որ տակաւին նորեկ և անկարողէ ճանչել իր բոլորութիւն անցածները, և ինչ գիտնայ խնդրէ որ մեր մարդը ճշմարտ տշակերտ մ'է Բրիտանիա՝ որ Մարեմու և Մարթայի սուրբ եռանդն օրհնեց, ինչ գիտնայ խնդրէ վարժարանը թէ տուներու մէջ աղջիկներու առջեւ Բեֆէ Երեւոյ տակներով խօսելու, կրօնական մ'ըլլալուն կամ եկեղեցական կարգ ունենալուն վրայ Մարեմաներու և Մարթաներու ցաւ յայտնելու նոր փեսաներու անկողնայ որպիսութեան հետաքրքրուելու և զայն այցիւրելու և այլն նման անհամար պարագաներ կան, որք միմիայն իր նման նորեկ վարժարան մը անծանօթ են, և զորս իր միամիտ գրկին տակ ծածկելու նպատակաւ բերուած է ինքն հոս, ինչ որ է, մեր Առաջնորդին համար ինչ գոյացանք կուգին թող կարգան, կուգին երկինք բարձրացունեն, կուգին սանդղաթան ինչպիսիք, կուգին Պատրիարք ընեն, կուգին կաթողիկոս բնութեն, այդ բնու մեր փայլթ չէ, միայն թէ մեզ՝ այսինքն Իզմիրի Հայոց համար այժմ մեր ներկայ ցաւերուն դարձան հարկ բլլալով, պէտք է որ մեր մեր ձեռքով ճարտար այդ գարմանը, քանի որ այնպիսի բժիշկի մը ձեռք անցած ենք՝ որ ինքան զգայուն են իրեն թէ հիւանդները Բեֆէ կուրտ են այնքան յամու կըմնայ այդ գիւրդ փախարէն՝ հոգ տալուն իրայ:

Երկար գրելու միտք չունինք, մանաւանդ չենք կրնար, որովհետեւ ինքն ու գարշանքը թող չեն տար մեր գրչին քաղել, մեր նպատակը Դարաթափայինը ստիկանութեան յանձնելուն համար զգացած սրտմտութիւնն ու ցաւերն ու մանաւանդ Ահէւ Մահաւաւի գրածներուն ճշմարտութեանը կատարելագոյն համադրութիւն յայտնել էր: Ալ քանիք մը չունինք ճշտ, շատ լաւ ճանաչցանք հիմա թէ սրտ հետ գործունինք, ուրեմն կը վերադառնանք մեր խօսքը շնորհարար յանձնարարելով Դաւառական Ժողովոյ(?) որ իր համալաւոր ՅԱՅՏԱԳԻՐԻՆ քանները Բեֆէ Երեւոյ վրայ աւելցնէ նաեւ իր հօտը ստիկանութեան ձեռքը տալու. . . գործառնութիւնը:

Ս. Ա. Տ.

ԳԱՐԱԹԱՅ

Դոհուեթեամբ կ'ըմանուցանենք որ այս գիւղի ծանուցեալ աղգային խնդրին մօտ է լուծում մը ստանալու շնորհիւ Վսեմ Յովհաննէս Բեֆէն Սպարթականի Մանէս արդէն յայտնած է ինք թէ ինչ մեծ հաւատ և վստահութիւն ունինք նորին Վսեմութեան աչին և արդարաւոր զգայմանց վրայ. ուստի տարօրինակ և նոր պարագայ մը չ'իտել մեզ երբ կ'ըմանանք թէ, Վսեմ է Բեֆէն իր յայտարարէ Դաւ. Ժողովոյ մի անգամի միջոցաւ Գեր. Առաջնորդին՝ որ այս խնդրը կարգադրելու միակ միջոցն է Լազեանը պաշտօնանկ ընել, Ժողովուրդն

անցեալ շարաթ բնութեան Թորհուրդը լուծել, և նոր բնութեան համար հրահանգ և հրաման տալ:

Ահա այս էր բանաւոր և օրինաւոր միջոցը լուծելու համար այն խնդիր, որով խաղաղութեան պաշտօնեայ մը չորս ամէն է ի վեր անկրաւի կը յուզէ անկողն գիւղի մը հանդարտիկ ժողովուրդը: Միթէ լաւագոյն չէր որ Ս. Առաջնորդը սկիզբէն չ'ընտրէր Երեւոյ Ժողովուրդական արդար և օրինաւոր պահանջմանց առջեւ Լաւաղոյն չէր միթէ որ փոխանակ մեր կամքը պաշտել տալու ջան ու ճիշդ թափելու, փոխանակ ժողովուրդեան իրաւանց օտն հարուստեան մէջ մեր փառքը փնտրելու, փոխանակ հանգարտաբար ժողովուրդեան մ'արդար իրաւանք մէջ մեր մատիկ զգացումներու յազարդ և զուարէնութեան գրգիւ որոնելու, օրինաւոր և արդար ուղղութեամբ մը յարգ ու համակրութիւն տալու աշխատելիք, և ամենապարզ խնդրոյ մը համար մինչև անգամ Տեղ. Կառավարութեան չ'ըլլէինք:

Անշուշտ Մեծ. Մամուրեան է Բեֆէն ինչ շարաթ օրուան այն գէպը թէ Դարաթափ մի քանի աղգայիններ հրաւիրուեցան Ոստիկանապետ Վսեմ. Էջեֆ փաշայի կողմէ, Գեր. Առաջնորդին ինչ բաղադրութեան առթիւ. անշուշտ ինչ կ'ընենք այս ամենը Մեծ. Մամուրեան, և կը փափաքինք գիտնալ զի արդեօք պիտի կրնայ օրաւալ այս կէտերը, ինչպէս ուրիշաւ երբեք մը Ահէւ Մահաւաւի համար եւ զած ջանքեր, բնելով թէ Մեղիքակցի կարեկցութիւն գտնելու համար այդ պիտի սուտեր կը հնարէ:

Բայց ո՞վ պէտք ունի արդեօք այժմ կարեկցութեան. մեք որ ուղիղ և արդար նպատակ մը հետեւելով միայն մեր սահմաններ մէջ մեր պարտաւորութիւնները կատարելու աշխատած ենք, թէ այն, որ Ժողովուրդեան մ'իրաւունքը բռնաբարելով կ'աշխատի, բայց իր ամեն ջանքն ու ճիշդ արդիւնք մը չ'են ունենար վերջապէս:

ԻԶՄԻՐԻ ԹԵՄԵՐԸ

Անցեալ շարաթ Արեւելիկա գրուած էր Մեծէմէնէն թէ տեղւոյն աղգային կրթարանը փակուած է և այլն. այս շարաթ ալ գարձեալ ուրիշ գիր մը Պայքնաբէն իր ծանուցանէ միևնոյն թերթին թէ անգլիացի աղգային գարդը գոյ է և այլն. մեր նախորդ թերթով ալ կը հրատարակէինք յօդուած մը Մարտիայէն, որ նոյնպէս կը յայտնէր թէ տեղւոյն աղգային ուսումնարանը փակուած է: Կ'երեկ թէ պատրիարքական և կաթողիկոսական ընտրութիւններ այնքան զրուած են մեր մէջէն անանց խնդրն ու միտքն, որ ժամանակ չունին քիչ մ'ալ իրենց չորքը, թեմերը ալ նարկ մը ձգելու. անշուշտ պիտի առարկուի թէ ամեն թեմ իր տնտեսութեան ժամանակներն ունի. բայց այլ է տնտեսութեան թեմն առթիւ կրթալ տեղ մը սուրբ Պատարագ մատուցանելու քան, քան, քան, քան, քան ժամանակ անցնել, այլ է ամենայն ծանոթութեամբ ի նկատ առնուլ միևնոյն տեղւոյն աղգային գործերը և պէտքերը քննել, ուսումնասիրել և ըստ արժանեցն բարեկարգել:

Այս առաւօտ եկած մայրաքաղաքի աղգային թերթերէն կ'ըմանանք թէ կրթական օր Պէշիկթաշի եկեղեցւոյ մէջ Արք. Ս. Վրթմանէս վարդապետը սուրբ Պատարագ մատուցելու և հոգեհանգստեան պաշտօն կատարելու է:

